

בעזרת

ספר

תפארת צבי

על ספר הזהר

מהתנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל

כולל פסקים והלכות וחידושים שיוצאים מספר הקדוש „הזהר ותיקונים“,
ופלפולים באותן המהודשים, ובירורים ומקורים והערות לדברי
רבתינו הראשונים והאחרונים המקובלים והפוסקים,
וביאורים בדבריהם, בדברים הנגעים להלכה,
ובענינים אחרים המסתעפים מזה

מאת

מרדכי שפיעלמאן

חלק רביעי

פרשת שמות — פרשת משפטים

ברוקלין, ניו יארק

שנת תשנ"ג לפ"ק

„דמוס הדר“

וכו', א"ר יוסי עמלק וגו' למעלה פי' מלשון דבור ותפלה והוא פי' מלשון גורל כמו מטילין חלשין על הקדשים, א"ר ייסא פי' מלשון החלש יאמר גבור אני כי יהושע היה מחליש כח למטה ע"י התפלה והקב"ה הורגם, ואפשר לומר כי גם לעיל סבר ויחלוש מלשון גורל וכמו שהוא עצמו הביא ראייה מפ' חולש על גוים שפי' מטיל גורל, ואמנם מה שחדש ר' יוסי הוא כי בא לבאר הנ"ל מה היא ענין הגורל הזה ולמה הוצרך לכך ולכן ביאר שהביא עמו עמין אחרנין ולזה היה הגורל וכו' עכ"ל.

והנה מ"ש בד' ר' יוסי דפי' מלשון גורל כמו מטילין חלשין על הקדשים, ראה שבת קמ"ח ע"ב במשנה מטילין חלשין על הקדשים כיו"ט אבל לא על המנות, ושם דקמ"ט ע"ב בגמ' מאי משמע דהאי חלשים לישנא דפורה הוא דכתיב איך נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת לארץ חולש על גוים וגו', אמר רבה בר רב הונא מלמד שהיה מטיל פור על גדולי מלכות לידע איזה בן יומו של משכב זכור וכו', ורש"י ישעי' י"ד י"ב רמז לגמ' זו, וכן הביא שם הרד"ק בפ"י לגמ' זו, וע"ע בס' השרשים להרד"ק ערך חלש, והנה בתרגום יונתן ישעי' שם תרגם חולש על גוים קטול בעממיא, וראה בהדר זקנים פי' רבותינו בעהתו"ס סוף פ' בשלח שכ' וז"ל ויחלוש יהושע הטיל עליהם גורלות וכו', וי"א ויחלוש עשאם חלשים וכו', והג"ן פי' שהרגם לגמרי כדכתיב וגבר ימות ויחלוש, אלמא חלשות לשון מיתה הוא עכ"ל, ובדעת זקנים מבעהתו"ס הביא ב' פי' הנ"ל ופי' של הג"ן לא הביא, ובחזקוני הביא ב' פי' והפי' הב' הוא כפי' של הג"ן הנ"ל ע"ש, ומתרגום יונתן הנ"ל יש לסייע את פי' של הג"ן ופי' הב' שבחזקוני, אבל מה שהביאו סייעתא לזה מפסוק וגבר ימות ויחלוש באיוב י"ד י', ראה בס' השרשים להרד"ק ערך חלש שכ' וז"ל וגבר ימות ויחלוש פועל עומד ופירושו וכבר חלש כי קודם שימות יחלה, והעובר ויחלוש יהושע, כלומר

על שמאלא ואתכוון בפרישו דידוי וגבר ישראל וכו'. ראה באור החמה שכ' בשם הרא"ג ז"ל מדנקט ידו אשמועינן שהיה מגביה הימין על השמאל שאין לומר שבידו אחד בלבד היה מתפלל שאין דרך תפלה ותחנה בכך אלא להגביה ב' ידיו עכ"ל, ועו"ש כ' בשם הרמ"ק ז"ל דזקיף ימינא דהיינו ידים ידו אחת להגביר החסד על הגבורה והדין נכנע וחצונים מתבטלים ע"כ, וע"ע לעיל דנ"ז ע"א ות"ח בשעתא דארים ב"נ ידיה בצלותא וכו' ומ"ש על הזהר פ' יתרו דס"ז ע"א רבי חזקי' פתח וכו'.

וראה בתרגום אונקלוס שתרגם כאן והוי כד ארים משה "ידוהי" ובתרגום יוב"ע והוה כד זקיף משה "ידוי" בצלו, וכ"ה בתרגום ירושלמי, והרי דהרים שתי ידיו ובקרא כתיב ידו לשון יחיד, ועפי"ד הזהר א"ש, ועי' מ"ש בחיבורי זה ח"ב עמוד ס"ד ע"ד הזהר פ' נח דס"ה ע"א אר"ש ארימת "ידאי" בצלותין לעילא, ושם עמוד ס"ה מ"ש ע"ד הזהר כאן, (ושם במפתח הענינים עמוד תס"ה טור ב' נדפס ולד' הזהר מ"ש בפ' בשלח י"ז י"ב ויהי ידיו אמונה "ידו כתיב" הוא מה"ט, והוא טעות וצ"ל "ויהי כתיב").

שם. ת"ח מה כתיב לעילא ויחלוש

יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, ויחלוש ויהרוג מבעי ליה, אלא ויחלוש כמה דאתמר (ישעי' י"ד) חולש על גוים, יהושע הוה חולש עלייהו וההוא חרב נוקמת נקם ברית קמיל לון דכתיב לפי חרב כמה דאתמר וכו', א"ר יוסי עמלק עמין אחרנין אייתין עמיה וכלהו דחילו לקרבא בהו בישראל בר איהו, ובג"כ יהושע הוה חולש עלייהו, רבי ייסא אמר ויחלוש יהושע דתבר חילא דלהון מלעילא. ראה באור החמה שכ' בשם הרח"ו ז"ל וז"ל כי יהושע לא היה יכול להרוג אמנם היה מתפלל ומדבר עליהם קטיגוריא לשי"ת והקב"ה היה מקיים שאלתו והיה הורגם, והיא השכינה הנק' חרב נוקמת כנודע, וזהו לפי חרב

שכרם ורצצם, וכן חולש על גוים וכו', והתאר החלש יאמר גבור אני, והשם אין קול ענות חלושה עכ"ל, והרי דלדעתו מ"ש וגבר ימות ויחלש פי' וכבר חלש, וע"ד החלש יאמר גבור אני, ואין זה לשון מיתה, וכן הוא לדעתו הפי' ויחלש יהושע, וכמ"ש מרן הרח"ו ז"ל בד' ר' ייסא, אבל ע"ש ברלב"ג איוב י"ד י' שכ' וז"ל ויחלש, ויכרת כמו ויחלוש יהושע את עמלק, והטעם שלא יוסיף להחליף כמו שעושה העץ אבל היא כולו נכרת לגמרי עכ"ל, וזה דלא כהרד"ק הנ"ל, ופי' מתאים עם פי' של הג"ן ופי' הב' שבחזקוני ושהתרגום יונתן מתאים לזה וכנ"ל, ועפ"י יתבאר טעם ספרים אחרים ישן מאוד שהביא המנחת שי שם דכתוב ויחלש בשוא הוא"ו וגם בדפוס ישן מוויניציאה יש הערה מחילוף זה וכ' ע"ז המנחת שי דטועים כל האומרים כן, אמנם עפ"י פי' של הרלב"ג הנ"ל א"ש.

אמנם צריך להבין מ"ש מרן הרח"ו ז"ל בד' הת"ק דפי' ויחלש הוא שהיה מתפלל ומדבר עליהם קטיגוריא לשי"ת דמה ענין תפלה ודבור לויחלש, ושוב ראיתי בס' פני דוד (מהגחיד"א זצ"ל) ס"פ בשלח אות כ"ג שכ' וז"ל ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב פי' הרב הקדוש מהרח"ו זצ"ל בכ"י כי הנה העמלקים היו מכשפים ומלחשים לחש וחוברים חבר כדי לנצח לישראל, ולכן יהושע ג"כ הזכיר השמות הקדושים וביטל מה שהיו חוברים ולוחשים בפיהם וענין זה נקרא פ"י חר"ב הפך פ"י חב"ר שלהם, לכן לא נאמר ויהרוג אלא ויחלוש שהוא מלשון וילחוש דאתווי דדין כאתווי דדין, ולכן אמרו בספר הזהר שהוא מלשון חולש על גוים עכ"ל, והרי דלדעתו תיבה זו הוא ע"ד כבש כשב שמלה שלמה שהאותיות מתחלפות, והרי הוא כאן כאלו כתיב וילחש ופי' שאמר לחישות, וכן מ"ש בזהר כמה דאתמר חולש על גוים הוי כאלו כתיב לוחש על גוים, והיינו דנבוכדנצר הי' לוחש לחישות ע"י כישוף על גוים.

אולם ע"ש באור החמה בשם הרמ"ק

והרא"ג ז"ל שפי' בד' הת"ק חולש מטיל גורל מי ימות ומי ינצל, והכוונה להבחין בין עמלקי לכנעני או פריזי שבאו עמו שלא באו ברצונם כדלקמן בסמוך ע"ש, וזה הוא כמ"ש מרן הרח"ו ז"ל באופן הב' ושר' יוסי בא לבאר ד' הת"ק מה היא ענין גורל הזה ולמה הוצרך לכך, והרמ"ק ז"ל פי' עוד באופן אחר ד' ר' יוסי דהוא לשון חולש שששהיה מגיע לשאר העמים היה מחליש חרבו והיינו את עמלק ואת עמו דוקא ולא שאר עמים שעמו ע"ש, והוא ע"ד שפי' מרן הרח"ו ז"ל בד' ר' ייסא דפי' מלשון החלש יאמר גבור אני, והרא"ג ז"ל פי' עוד באופן אחר ד' הת"ק דיהושע חולש עליהו היינו שהיה מחליש כחם לבד לזה היה חותך זרועו ולזה שוקו לפי שלא הביא עמו עמלק אלא כל אותם שלא היו ראויים למות באותו שנה כדפי' ז"ל והכריח כן מדכתיב חולש על גוים שהיה נבוכדנצר מחליש כחם במשכב זכור כדפי' ז"ל וכו', ור' יוסי פליג ואמר כי חולש פי' דהיינו מטיל גורלות וכו' ע"ש, והרי דפי' בד' הת"ק ע"ד שפי' מרן הרח"ו ז"ל בד' ר' ייסא, אמנם מ"ש דהזהר הכריח כן מדכתיב חולש על גוים שהיה נבוכדנצר מחליש כחם במשכב זכור "כדפי' ז"ל", איני יודע איפה פי' כן רז"ל, דבשבת קמ"ט ע"ב פי' על הפסוק הזה בשם רבה בריה מלמד שהיה מטיל פור על גדולי מלכות לידע איזה בן יומו של משכב זכור, והרי דלפי פי' חולש על גוים הוא מלשון מטיל גורל ולא מלשון חלישה, אלא שצ"ל דהזהר מפרש באופן אחר ודלא כהגמרא.

ובמ"ש הזהר כאן רבי ייסא אמר ויחלש יהושע דתבר חילא דלהון מלעילא ראה בבחי' כאן בשלח י"ז י"ג שכ' וז"ל ויתכן עוד לומר ויחלש כי החליש כחו של מעלה ע"כ, וזה כד' ר' ייסא בזהר כאן.

דף ס"ו, ע"ב. ויקרא שמו, שמו דמאן, א"ר חייא שמיא דמדבחא ההוא וכו', כגוונא דא יעקב בנה מדבחא, דכתיב ויצב

לחלוק מכל וכל ואמר שמים דמדבחה ההוא
ה' נסי, דמשמע דת"ק לא קאמר על המזבח
כ"א להשם עכ"ל, והרי דלדעתו לפי גירסא זו
נחלקו כאן בזהר תנאי ר' חייא ות"ק אם קרא
למזבח כן או להשי"ת.

שם. אסור לאסתכלא בקשת, מאן
קשת, א"ר אבא בקשת סתם, א"ל מאי
בקשת סתם, א"ל בקשת דלעילא ובקשת
דלתתא, בקשת דלעילא בגונוי, דכל מאן
דיסתכל בגונוי כאילו אסתכל באתר
דלעילא, ואסור לאסתכלא ביה דלא יעביד
קלא בשכינתא, קשת דלתתא מאי היא,
ההוא את קיימא דאתרשים ביה בבר נש,
דכל מאן דאסתכל ביה עביד קלא לעילא.
ראה בטוש"ע א"ח סי' רכ"ט ס"א שכ' ואסור
להסתכל בו ביותר, וכ' ב"י דכ"ה בחגיגה ט"ז
ע"א כל שאינו חס על כבוד קונו מאי היא, ר'
אבא אמר זה המסתכל בקשת, ובתר הכי
אמרינן דהמסתכל בקשת עיניו כהות.

ומבואר בזהר כאן דאסור להסתכל במילה
כמו דאסור להסתכל בקשת, וראה בשד"ח
כללי הפוסקים סי' ט"ז אות י"ב שהאריך
והביא דיעות הראשונים דס"ל לפרש בכ"מ
בגמרא שנאמר אסור דאינו רק מדת חסידות
בעלמא ושכן דרך הראשונים ג"כ לפעמים
לכתוב אסור על דבר שאינו אלא מדת חסידות
בעלמא, ועפ"י זה היה נראה לכאורה ד"ל גם
כאן דאין כונת הזהר לומר דאסור מדינא
להסתכל בקשת דלתתא, אך כיון דהזהר כלל
כאן ביחד קשת דלעילא וקשת דלתתא משמע
דדינא שוה, וכיון דבקשת דלעילא מבואר
דאיסור גמור הוא ועונשו הוא דעיניו כהות
א"כ ה"נ כן הוא בקשת דלתתא.

וראה שבת דקי"ח ע"ב א"ר יוסי מימי לא
נסתכלתי במילה שלי, (מרוכ צניעות, רש"י),
וברמב"ם ה' איסורי ביאה פכ"א הכ"ד כ'
חסידים הראשונים וגדולי החכמים התפאר א'
מהם שמעולם לא נסתכל במילה שלו, וכ"ה
באהע"ז סי' כ"ג ס"ז, משמע דאינו אלא מדת

שם מזבח ויקרא לו אל אלקי ישראל, למאן,
למה הוא אתר דאקרי מזבח, ומאן שמים, אל
אלקי ישראל. ראה רש"י פ' בשלח כאן י"ז
ט"ו שפי' ויקרא שמו של מזבח, ה' נסי,
הקב"ה עשה לנו כאן נס גדול, לא שהמזבח
קרוי ה' אלא המזכיר שמו של מזבח זוכר את
הנס שעשה המקום ה' הוא נס שלנו ע"כ, וראה
עוד אבן עזרא יתרו י"ח ג' שכ' וז"ל ואל
תתמה איך יקרא שם אדם בשם אל וכו', ולפי
דעתי כי כן שם המזבח שבנה משה ה' נסי
וכו', וזה דלא כרש"י הנ"ל, אבל ראה בספורנו
כאן שכ' וז"ל ויקרא שמו קרא שמו של
הקב"ה בתפלתו כענין קראתי שמך ה', וראה
בפי' רשב"ם כאן פסוק ט"ז שכ' וז"ל לכך אני
קורא שם המזבח ה' נסי דוגמת שם אדם
ששמו אליעזר או עמנואל וכו', ונראה שמפרש
כפי' אבן עזרא הנ"ל, ואונקלוס תרגם כאן
ופלח עלוהי קדם ה' דעבד ליה נסין, וזה כפי'
הספורנו.

וראה עוד פ' וישלח ל"ג כ' ויצב שם מזבח
ויקרא לו אל אלקי ישראל שרש"י פי' כמו
שפי' כאן, ובאבן עזרא כ' ויאמר הגאון כי
ויקרא לו אל אלהי ישראל כי פירושו שקרא
אל אל השם, והנכון הוא שכן הוא שם המזבח,
וכן מזבח משה קרא שמו ה' נסי בעבור הנס
שעשה השם במקום ההוא וכו' ע"כ, ובפי'
רשב"ם כ' וז"ל וכמו שקורים שם אדם אליעזר
עמנואל כמו כן נקרא המזבח כך וכמו
שפרשתי פשוטה עכ"ל, וזה כפי' האע"ז, אבל
הספורנו כ' שם קרא לו בתפלתו את האל ית'
לאלקים וכו' ע"כ, ופי' הגאון שבאע"ז מסייע
לפי' הספורנו, ואונקלוס תרגם ופלח עלוהי
קדם אל אלקא דישאל, וזה כפי' הגאון
והספורנו, אבל ד' ר' חייא בזהר כאן מסייע
לפרש"י ואע"ז ורשב"ם ש"ל.

וראה בזהר כאן סוף ע"א ויקרא שמו ההוא
משה ה' נסי, ואינו מובן, ובאור החמה שם כ'
בשם הרא"ג ז"ל וז"ל ה"ג ויקרא שמו דההוא
מזבח ה' נסי, ואח"כ כ' ולפי גי' הספרים ויקרא
שמו ה' נסי שמו של הקב"ה וכו', ור' חייא בא

חסידות ולא מדינא, וכן נראה מד' רש"י דר' יוסי מרוב צניעות התנהג כן.

ובסנהדרין דצ"ב ע"א איתא ואר"א כל המסתכל בערוה קשתו ננערת וכו', ופרש"י ערות אשה, ועוד פ' דהיינו המחשב בערות דאשת איש, אבל בקיצור פסקי הרא"ש סנהדרין שם פ"א אות ג' כ' והמסתכל בערותו גורם לו שלא יוליד עכ"ל, ולפירושו היינו מסתכל במילתו, ומבואר דס"ל דאסור להסתכל במילה שלו, דאם אינו אלא חסידות בעלמא מרוב צניעות ל"ש לומר שיענש ע"ז שלא יוליד, וזה כד' הזהר כאן דאסור מדינא להסתכל במילתו, וראיתי בעיון יעקב על הע"י שבת קי"ח ע"ב שכ' דר' יוסי לא להתפאר אמר כן רק להזהיר לאחרים שיעשו כן לעצום עיניהם שלא להסתכל בערוה שלו וכ"ש באחרים עכ"ל, וזה היפך ד' הרמב"ם וש"ע אהע"ז ש"ל שכ' דר' יוסי להתפאר אמר כן, אך י"ל דחליא במחלוקת הנ"ל אי אסור מדינא להסתכל במילה שלו או דאינו אלא מדת חסידות, ולד' הטור בקיצור פסקי הרא"ש הנ"ל דס"ל דאסור מדינא עכצ"ל דהפ"י הוא כמ"ש העיון יעקב הנ"ל דלא להתפאר אמר כן אלא להזהיר לאחרים שיעשו כן שלא להסתכל בערוה שלו וכ"ש באחרים כי איסור יש בדבר וקשתו ננערת להמסתכל, ומשום שרוב העולם לא היו נוזהרים באיסור זה ע"כ הוצרך להזהירם.

וראה שד"ח כללים מע' הה"א סי' ג' שכתב דהרב מוהרמ"ל בס' שתי ידות בדרך חיים דק"ל ע"א הביא מאמר סנהדרין צ"ב ע"א המסתכל בערוה קשתו ננערת, ושכ' המפר' דר"ל המביט במילה שלו, ושכ"כ בזוה"ק פ' בשלח וכו' ע"ש, ויש להרגיש עליו שלא זכר שר סוגיות דשבת מ"א ע"א וקי"ח ע"ב דמשמע דליכא איסורא מדהתפארו חכמים הראשונים בזה, והמפ' שפ"י על המילה כעת לא ידעתי מי ומי הם המדברים בו עכ"ד, ובמכתה"ר נעלם ממנו לפי שעה ד' הקיצור פסקי הרא"ש בסנהדרין צ"ב ש"ל שהוא פ"י כן

גמרא זו, ובשד"ח כללי הפוסקים סי' י"א אות י"ז כ' שהגאון בעל שיבת ציון ברס"י צ"ח ייחס לקיצור פסקי הרא"ש על מס' סנהדרין לר' יעקב בעל הטורים ע"ש, והרי דרבינו הטור ס"ל כן, וראה עוד בס' חמרא וח"י עמ"ס סנהדרין שכ' בשם רבינו יהונתן וז"ל קשתו ננערת כלומר יסורין באין על אבר שלו שנאמר עליה עריה תעור קשתך, כלומר בעבור שתעמוד עריה דהיינו ערום ויכול להסתכל בערוה תנער קשתך מלשון ערו ערו עד היסוד בה עכ"ל, והרי דס"ל ג"כ דר"ל המביט במילה שלו, וע"ע בעיון יעקב על הע"י שכ' על הגמ' הזו וז"ל כל המסתכל בערוה, אפשר דאפילו בערוה של זכר קאמר, וכדמצינו בחם וירא את ערות אביו, וכמ"ד רבעו, עיין לעיל פ' בן סורר ומורה עכ"ל, והרי דמפרש ג"כ דקאי על ערות זכר ודלא כפרש"י, ומובן שפיר דלפי שיטתו כאן בעיון יעקב סנהדרין הוכרח לפרש בעיון יעקב שבת קי"ח ע"ב דלא להתפאר אמר כן ר' יוסי וכו', ודלא כהרמב"ם וש"ע דס"ל דלהתפאר אמר כן משום דאין זה איסור מדינא אלא ממדת חסידות, וכפרש"י שם בשבת קי"ח ע"ב דהוא מרוב צניעות, ורש"י לשיטתו שם בשבת הוכרח לפרש כאן בסנהדרין צ"ב ע"א דר"ל ערות אשה, ודלא כפ"י ר' יהונתן והטור וסייעתם.

והנה הטור באהע"ז סי' כ"ג לא העתיק את ד' הרמב"ם ה' איסורי ביאה פכ"א הכ"ד ש"ל, אשר בש"ע שם ס"ז הביאו המחבר, ועפ"י הנ"ל א"ש דהטור חולק על הרמב"ם וס"ל כר' יהונתן דאיסור מדינא הוא ולא ממדת חסידות וכמ"ש בקיצור פסקי הרא"ש מס' סנהדרין, אלא שאכתי צ"ע מדוע השמיט הדין שאסור לדעתו להסתכל במילה (המבואר בסנהדרין שם דצ"ב ע"א ומובא ברא"ש ובקיצור פסקי הרא"ש שם).

ומש"כ בשד"ח דמסוגיא דשבת דמ"א ע"א משמע דליכא איסורא נראה כוונתו דשם איתא ואר"ז אנא חזיתיה לר' אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה, ופרש"י כשהיה רותץ משום

צניעות, ופריך איני והאמר ר' אבא אר"ה אמר רב כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בכריתו של אברהם אבינו, לא קשיא הא כי נחית, (לנהר פניו כלפי הנהר ואין כאן משום צניעות אסור לכסותו, רש"י), הא כי סליק, (ופניו כלפי העם מותר משום צניעות, רש"י), והרי דאין כאן אלא משום צניעות, אבל י"ל דרש"י לשיטתו אזיל בשבת קי"ח ע"ב דס"ל דהסתכלות במילה אינו אסור מדינא אלא ממדת חסידות ומשום צניעות, ולהסוברים דאסור מדינא יפרשו דכשפניו כלפי העם מותר כדי שלא יבואו להסתכל במילתו שהוא איסור מדינא, וז"פ.

וראה בחא"ג מהרש"א שבת קי"ח ע"ב על הגמ' מימי לא נסתכלתי במילה שלי שכ' דנקט מילה ולא ערוה עפ"מ ש' פ' כירה דאסור להניח ידו כנגד פנים של מטה משום המילה אעפ"כ קאמר לא נסתכלתי בה ומשום צניעותא בעלמא ע"ש, וי"ל דהוא כ"כ לד' רש"י שם וכ"ה ג"כ ד' הרמב"ם והש"ע דאין זה אלא משום צניעותא וממדת חסידות, אבל להסוברים דאסור מדינא י"ל דמחמת איסור לא נסתכל בה, וז"פ.

וראה בהרי"ף על הע"י שם בשבת שכ' וז"ל לפי שמצינו שדוד כשראה עצמו בבית המרחץ אמר אוי לי שאני ערום מהמצוה עד שנסתכל במילה שבבשרו ואמר שש אנכי על אמרתך א"ר יוסי מימי לא נסתכלתי במילה אפילו בהיותי במרחץ ע"כ, ולענ"ד דבריו תמוהין בין להסוברים דאסור מדינא להסתכל במילה ובין להסוברים דל"ה אלא מדת חסידות ומשום צניעות, דהאין הסתכל דהע"ה במילה שבבשרו ולא חש למדת חסידות זו שהתנהג בה ר' יוסי והביאו הרמב"ם והש"ע להלכה, וכ"ש להסוברים שאסור מדינא האין עבר ע"ז, וראיתי בשד"ח כללים מע' הה"א סי' ג' שכ' דהרב שדה יצחק בסוגיא דשבת קי"ח ע"ב הביא רא' דליכא איסור מדינא להסתכל במילה מדוד המלך שראה עצמו ערום בבית המרחץ ולא נתקרה דעתו עד שנסתכל במילה

שלו, וכ' ע"ז הנה במנחות דמ"ג ע"ב גרסינן כיון "שנוכר" במילה וכו', ולא נאמר לשון הסתכלות, ובספר אודה ה' דרוש י"א כתב שארז"ל כיון "שנוסתכל" במילה וכו', ואם כונתו על ההיא דמנחות הגירסא שלפנינו הוא כיון "שנוכר" כאמור, וברש"י שבת ק"ל ע"א ד"ה שש אנכי כבר הגיה הגאון מוהר"י ז"ל כיון "שנוכר", ובח"א שם כתב דהוא משום צניעות ע"ש ובמכתב לחזקי' שם עכ"ד, ויש להעיר דבמדרש שוח"ט תהלים מזמור ו' איתא ג"כ כמו במנחות מ"ג ע"ב, ושם איתא וכשהוא "נוסתכל" במילה, וכן הוא הגירסא בילקוט המכירי על תהלים במזמור הנ"ל, ושם העתיק ממדרש תהלים ע"ש, אבל במזמור ל"ד הביא הגמ' מנחות מ"ג ע"ב ושם הגי' כיון "שנוכר" מילה שבבשרו, וכ"ה בילקוט שמעוני תהלים מזמור ו' כיון "שנוכר", ושם התחיל שנו רבותינו וי"ל שכיון על הגמ' מנחות מ"ג, וכמו שמצויין שם בגליון, וכ"ה בירושלמי ברכות פ"ט סוף ה"ה כיון "שהביט" במילה שלו, אמנם פשוט דלהסוברים דאסור מדינא להסתכל במילתו צריך להגי' במקומות הנ"ל כיון "שנוכר" וכמו שהוא הגירסא בגמ' מנחות.

וראה עוד בשד"ח כללים מע' הה"א סי' ג' שכ' בשם ס' ראה חיים ח"א די"ב ע"ג דראה שרי במילה והסתכלות אסור ושכ"כ מדנפשיה ע"ש, ואין הס' תח"י לעי', ולענ"ד יש ראייה לזה מד' הזהר כאן שכלל ביחד איסור הסתכלות בקשת ובמילה משמע דדינם שוה, ובקשת כ' בטוש"ע א"ח סי' רכ"ט ס"א דאסור להסתכל בו ביותר, ומקורו הוא ברא"ש בב"י בשם רד"א שכ' וז"ל נשאל הרא"ש איך מסתכלין בקשת כשמברכין דהא אמרינן המסתכל בקשת עיניו כהות, והשיב דאין מסתכל כרואה כי המסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו יותר מהרואה ואסור ע"כ, והביא זה היד מלאכי כלל קע"ט, והביא עוד מקורות דהסתכלות הוי יותר מראה, וע"ע בשד"ח מע' הה"א כללים סי' צ"ה מ"ש בזה, וראה בש"ך חו"מ סי' י"ז סק"ג שהביא בשם ס"ח דאין

וראה בהרי"ף על הע"י שם בשבת שכ' וז"ל לפי שמצינו שדוד כשראה עצמו בבית המרחץ אמר אוי לי שאני ערום מהמצוה עד שנסתכל במילה שבבשרו ואמר שש אנכי על אמרתך א"ר יוסי מימי לא נסתכלתי במילה אפילו בהיותי במרחץ ע"כ, ולענ"ד דבריו תמוהין בין להסוברים דאסור מדינא להסתכל במילה ובין להסוברים דל"ה אלא מדת חסידות ומשום צניעות, דהאין הסתכל דהע"ה במילה שבבשרו ולא חש למדת חסידות זו שהתנהג בה ר' יוסי והביאו הרמב"ם והש"ע להלכה, וכ"ש להסוברים שאסור מדינא האין עבר ע"ז, וראיתי בשד"ח כללים מע' הה"א סי' ג' שכ' דהרב שדה יצחק בסוגיא דשבת קי"ח ע"ב הביא רא' דליכא איסור מדינא להסתכל במילה מדוד המלך שראה עצמו ערום בבית המרחץ ולא נתקרה דעתו עד שנסתכל במילה

והעלהו לפני כסא הכבוד וכו' ע"כ, ובילקוט שמעוני ס"פ שמות רמז קע"ו מובא הפרקי דר"א הנ"ל, ושם איתא רחל בת בנו של תושלח, ועי' בבאור הרד"ל שם אות צ"ג שכ' דבילקוט הגי' מתושלח.

ועעו"ש בבאור הרד"ל אות צ"ו שכ' דבזהר ס"פ בשלח ס"ו ע"ב איתא ואתא "פסידא" ואחיד ליה, ע"ש במפרשיו שנדחקו בפי' המלה, ופשוט שט"ס הוא וצ"ל ב' מלות "פס ידא", (כלשון המקרא [דניאל ה'] "פס ידא" די כתבא), ור"ל יצאה פס ידא מן השמים וקבלה הלבנה עכ"ד, והנה בזהר דפוס וילנא הגירסא היא "פס ידא", ובהזר עם פי' הסולם בחלופי גרסאות הביא גירסא "פסידא", ובאור החמה בשם הרא"ג ז"ל הגי' היא "פס ידא", ובהגה' נצוצי אורות כ' בשם הרשב"ב וז"ל קוסטינר ההורג ומפסיד, ועי' מק"מ עכ"ד, וכ"ה בקונט' ויאסף דוד (מהגאון רד"ל זצ"ל) הנדפס בסוף ס' קדמות ס' הזהר (מהגרד"ל זצ"ל) ע"ש אות פ' ערך פסידא, ובס' אספקלריא המאירה כ' וז"ל ר"ל שנשקע הילד בין החומר והטיט ונעשה ממנו לבינה, ופסידא הוא כינוי לממונה של מעלה, או ר"ל פס ידא היינו פס יד עכ"ל, והפי' השני הוא ממש כמ"ש רד"ל זצ"ל, ור"ל דיש כאן ט"ס, ופי' הראשון הוא דבר חדש דממונה של מעלה מכונה כן בשם פסידא, וצ"ב מדוע נקרא כן בשם זה, ואפשר דשמו הוא על שם הפעולה שנעשית בולד הזה שנהרג ונפסד, וע"ד שפי' המק"מ והרשב"ב, אלא דהוא ס"ל דמ"ש ואתא פסידא ואחיד ליה לא קאי על קוסטינר ההורג ומפסיד דהוא מסרכני פרעה אלא על הממונה של מעלה שלקח את הלבנה, והבן.

להסתכל בפני הבע"ד כשטוענים דאסור להסתכל בפני רשע, ובפת"ש שם כ' בשם ס' עטרת צבי דטוב לראות בפניו ויטיל אימה כדי שיטעון האמת, וכ' הפת"ש דר"ל שלא בהסתכלות היטב רק לראות ע"ש, וזה כד' המג"א ס' רכ"ה סק"כ שכ"כ לענין הסתכלות בפני אדם רשע ע"ש, וע"ע בנחל קדומים פ' וישלח ל"ג י', ועפ"ז י"ל דאין שום ראייה מהך דירושלמי ברכות פ"ט ה"ה ש"ל כיון "שהביט" במילה שלו די"ל דאין זה אלא ראייה בעלמא ולא הסתכלות יתירה כמובן.

וראה עוד במד"ר פ' ויגש פצ"ג י' עה"פ גשו נא אלי ויגשו הראה להם את המילה, וכ"ה שם בסוף פסקא ח' ולא האמינו לו עד שפרע עצמו והראה להם המילה, הביאו רש"י שם בחומש, ול"ק מכאן על השיטות הסוברים דאסור להסתכל במילה, וכ"ה כאן בזהר, דהרי נתבאר דבראיה בעלמא ליכא איסור, ובלא"ה ל"ק משם דמסתברא דכשעושה כן משום הוכחה כדי להראות להם שהוא אחיהם אין זה בכלל האיסור, וז"פ.

שם. דתנינן אתתא חדא אוילדת במצרים והוה אתיין סרכי פרעה ועאלת ליה בחד לבינתא ואתא פס ידא ואחיד ליה ואתרשים תחות רגלוי דשכינתא וכו'. ראה באור החמה שכ' בשם הרא"ג ז"ל וז"ל אתתא חדא, במדרש איתא שהיא בתו של שותלח שילדה ורמסוה בחומר ואתא פס ידא וגו' עכ"ל, ובפרקי דר"א פמ"ח איתא ורחל בת בתו של שותלח היתה הרה ללדת ורמסה בחומר עם בעלה ויצא הולד מתוך מעיה ונתערב בתוך המלבן ועלתה צעקתה לפני כסא הכבוד, ירד מיכאל המלאך ולקח את המלבן בטיט שלו

סליק פרשת בשלח

יתרו

שיש בפרשת שמע (היינו מואהבת) עד ובשעריך מ"ב תיבות, והם כנגד שם הגבורה שם של מ"ב שבו נבראו שמים וארץ, והכונה הזאת היא לכלול השמאל בימין למעלה תהיה הימין שולטת, וזה כי הפרשה עצמה של ואהבת היא הימין ומנין תיבותיה שהם מ"ב כשם הגבורה היא השמאל, ונמצא שהימין נגלה והשמאל נסתר במנין התיבות, ולכן המדקדקים בשעת קריאת פרשת ואהבת משימין יד שמאל תוך יד ימין לרמוז כי הימין שולטת על השמאל, והרחמים כובשים את הכעס שעושים רצונו של מקום ועובדים מאהבה, "וכונה זו נמצאת בספר הזוהר בכמה מקומות" עכ"ל. ועי' בעשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"א סי' ל"ג שם "ו"ל והאר"י צ"ל ה' מצוה אל כל המתפללים ערבית שחרית ומנחה שיכנעו וזרועותיהם על לבם ימינא על שמאלא ולקיים בעצמם כל אחוריהם ביתה שיהא הפרק האמצעי משתי הזרועות נגד פני המתפלל, והחכם בעל פרדס רמונים צ"ל היה אומר לכוף את הגורל בתוך פיסת היד מאותו הטעם עצמו, דתנן במס' יומא גבי פייסות אין מוציאין אגודל במקדש, והכל עולה אל מקום א' לכלול הדין ברחמים, וירא שמים יצא ידי שניהם, יע"ש בפ' יד יהודה, וד' האריז"ל הם כד' הרמב"ם בפ"ה מה' תפלה ה"ד שם ומניח ידיו על לבו כפוחין הימנית על השמאלית וכו', אלא שהוסיף עוד ע"ד, ועכ"פ המקור לדברי האריז"ל ובעל הפרדס צ"ל הוא מד' הזהר. וראה עוד בזהר פ' קרח דקע"ח ע"א ת"ח כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, דא הוא דבעי בר נש לאכללא שמאלא בימינא וכל מה דהוא עביד מבעי ליה דלא יהון אלא כלילן בימינא וכו', ע"ש כל דברי הזהר, ומה שציין

דף ס"ז, ע"א. רבי חזקיה פתח ואמר וישא אהרן את ידו, כתיב ידו חד בגין דבעי לארמא ימינא על שמאלא, והא אוקימנא רזא. ראה כאור החמה שם בשם הרא"ג ז"ל וז"ל שע"י זה מגביר החסד על הגבורה ויהיה הגבורה נכללת בחסד וכפופה אליו, והא אוקימנא רזא בפ' אמור צ"ב (ע"ב) ונשא קמ"ו (ע"א) שזה מורה תגבורת "הדין על הרחמים" עכ"ל, וע"ש בזהר פ' אמור דאיתא ג"כ כן ומסיים "ואמאי לאחזאה עובדא לתתא בגין דיתער עובדא לעילא", ופ"י כאור החמה בשם הרמ"ק ז"ל היינו להגביר הימין על השמאל לתת כח למדת החסד על הגבורה כדי שהברכה תהיה בחסד, וכ"ה שם בשם הרח"ו ז"ל ע"ש, ובזהר פ' נשא מסיים "משום דשבחא דימינא על שמאלא", אמר ר' אלעזר רזא הוא משום דכתיב והוא ימשול בך, וכ' שם באור החמה וז"ל שמדרך הימין להגביר על השמאל בסוד ויעקור את יצחק בנו בענין שהדין נכנע ומטה כלפי חסד ע"י הת"ת שהוא גוף האדם שבאמצע והוא ימשול בך ת"ת לימינא מלכות לשמאלא והת"ת גובר עליה זכר על נקבה דכל היה דשלטא י' על ה' ו' על ה' דכורא כדפ"י בתיקונים וגובר שם הוי"ה על שם אדנ"י כזה יאהדונה"י והיינו והוא ימשול בך להפך זה איהדונה"י והיינו נקבה שולטת והוא דין ח"ו שמאל על ימין עכ"ל, ומה שסיים הרא"ג ז"ל כאן וז"ל שזה מורה תגבורת "הדין על הרחמים" לענ"ד שהוא ט"ס וצ"ל "הרחמים על הדין", ועיין, וע"ע בזהר פ' פקודי דרכ"ה ע"א, (וע"ע בנצוצי אורות אות ב' מ"ש בשם הרמ"ז).

ואעתיק כאן דברי ס' שפתי כהן עה"ת פ' ואחחנן דכ"ג ע"ב שם וז"ל עוד צריך לכוון

עוד לכ"מ בזהר בניצוצי זוהר אות ב', ולא ציין לד' הזהר אלו המובא כאן, וראה עוד בפענח רזא פ' צו ח' כ"ג עה"פ ועל בהן רגלו הימנית שכ' וז"ל מפני שלא יוכלו שדים ומזיקין ומלאכי חבלה להזיקן עכ"ל, וברזא דמאיר שם ציין לד' הזהר קרח הנ"ל ולפע"ח שער חג הסוכות פ"א דקכ"ה ע"א החסדים נקראו ימין בסוד וימינו תחבקני, וכן אור המקיף של החסדים נקרא ימין, ועו"ש בפע"ח שער הק"ש פ"ט דכורא נקרא ימין סוד החסד שבו והנוקבא נקרא שמאל וכו', ע"ש כל דבריו, וראה בס' מנחם ציון — ילקוט מנחם (מהגה"ק רמ"מ מרימינוב זצ"ל) עמוד רנ"ה במכתב שכ' הגה"ק רמ"מ זי"ע לעיר מאדע וז"ל עוד חדשים מקרוב באו במנהג חדש של עכו"ם שמהפכין ומניחין צד השמאל של הבגדים על צד הימין צו צי קנעפלין, ובזה מגבירים השמאל על הימין בעוה"ר, גם זאת לא טוב הוא עכ"ל, ובהערה שם כ' בספר מנחם ציון סיפורים עמוד י"ב כותב בענין זה בשם רבינו הקדוש וז"ל ואמר הרה"ק שבשביל כפתור אחד שמשנה על הבגד מימין לשמאל שורים על זה כמה מאות כיתות חיצוניים.

וראה מש"כ בחיבורי זה ח"ב עמוד ס"ד בהערה ע"ד הגמ"י על הרמב"ם ה' תפלה פ"ד ה"ג שכ' וז"ל ויש להגביה ידו הימנית קצת למעלה מן השמאלית כדכתיב וישא אהרן את ידיו ידו כתיב, וכן ויהי ידו אמונה, וכן ראוי גם על פי הקבלה עכ"ל עשה"ט, ומ"ש וכן ויהי "ידו" אמונה ט"ס הוא וצ"ל "ידיו", וראה בזהר פ' בשלח דס"ו ע"א ויהי ידיו אמונה, ויהיו ידיו מבעי ליה, אלא בגין דתליא כלהו בימינא, כתיב ויהי וכתוב ידיו בגין דהוא עקרא דכלא, וכתוב ימין ה' נאדרי בכח ימין ה' תרעץ אויב, וע"ש בחיבורי זה ח"ב עמוד ס"ה מש"כ ע"ד הזהר בשלח הנ"ל וזהר יתרו כאן, וע"ע מ"ש לעיל ע"ד הזהר בשלח דס"ו ע"א והיה כאשר ירים משה ידו וכו'.

וראה עו"ש בהערה הנ"ל שהבאתי מס'

מנחת שי שהביא בשם ס' אוצר הכבוד נשיאות כפים של כהן י' אצבעות להמשיך מ' מאמרות "ויד ימין גבוה משמאל", וזהו רום ידהו נשא ע"ש, וכן ראיתי בשכנה"ג א"ח סי' קכ"ח אות ז' שציין ע"ד הגמ"י שהביא הב"י דכ"כ באוצר הכבוד וכו"ל, וציין למטה משה סי' קפ"ה ע"ש, ומצאתי זה באוצר הכבוד סוף מס' מגילה ד"ה ברכת כהנים וז"ל ועוד אוסיף להביט אל היכל הקודש וארחיב הביאור בסוד ברכת כהנים נשיאת כפיו של כהן הוא נשיאות עשר אצבעות להמשיך מ' מאמרות "ויד ימין גבוה לעולם מיד שמאל כי כן יאות", וכן וישא אהרן את ידיו אל העם, ידו כתיב, מלמד שני דברים הא' שיחד שני הידים כאלו הן אחת והשנית שנשא ידו של ימין למעלה, וזהו רום ידהו נשא והבן, ועעו"ש במס' סוטה דל"ו ד"ה ברכת כהנים שכ' באה"ד וז"ל ומ"ש וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ידו כתיב חסר כלומר שיחד שני הידים שאין הברכה שורה אלא ע"י היחוד והתאחדות הדברים וקבלתם זה מזה וזה מזה עד אין סוף, וכן במשה הוא אומר ויהי ידיו אמונה וגו' ויהי ידיו אמונות לא נאמר כאן אלא ויהי ידיו אמונה ללמוד שיחד בכוונתו הטהורה שתי הידים עד שהיו הויה אחת באמונה וקבלה האמונה על ידם שפע ברכה ותוספת כח וגבורה אז וגבר ישראל עכ"ל, ושם לא הזכיר כלל מזה שצריך שיהיה היד ימין למעלה מיד שמאל, ובאמת צ"ב היכי ילפינן שני דברים מהא דידו כתיב, וצ"ל דהדרשות שקולות ויבואו שניהם, והנה בזהר לא נזכר אלא שיהיה יד ימין גבוה מיד שמאל אבל שיהיו שני הידים כאלו הן אחת לא נזכר כלל, וגם המהרי"ל שכ' שצריך שיהיו שני הגודלים נוגעים זא"ז אינו מטעם דכתיב ידו אלא כדי שלא ישבר החלון, ראה לקמן מ"ש בשם המג"א סי' קכ"ח סק"ט ולבושי שרד, (וע"ע מ"ש לקמן בשם הפענח רזא פ' שמיני ט' כ"ב בהגה"ה שם).

וראה בתרגום יוב"ע אחרי ט"ז כ"א וסמך

אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי, שכ' וז"ל ויסמוך אהרן ית תרתין ידוי בסידרא חדא ית ימיניה על שמאליה על ריש צפירא חייא וכו', ובפי' יונתן כ' וז"ל ית ימיניה על שמאליה, הכי איתא במס' יומא א"א שהיו מונחות זו אצל זו שאין יכול להחזיק שטח בין קרנותיו רק שהיו מונחות זו על גב זו כמו יד אחד ויכול להחזיק אותה וק"ל עכ"ל, ולא מצאתי זה בגמ' יומא שם, וראה בתו"י יומא דל"ו ע"א ד"ה ובלבד שהביאו ת"כ דמפיק מקרא דוסמך ידו על ראשו ולא ידו ע"ג ידו וכ"ש דבר אחר שחוצץ, וכ"ה בתוס' הרא"ש יומא שם, וכ"ה בת"כ ויקרא פרשתא ג' פ"ד (ב) ידו על ראש ולא על גב ידו, ובגמ' מנחות צ"ג ע"ב לא גרס ולא על גב ידו, ובפי' הראב"ד שם על הת"כ גורס ולא ידו על גב, ופי' על השדרה כנגד חללה ע"ש, ועפ"י זה א"ש ד' התרגום יוב"ע הנ"ל, אבל לפי גי' התו"י ותוס' הרא"ש הנ"ל קשה דזה סותר לד' התו"כ, אם לא שנאמר דבשעירים מודה הת"כ דיניח ידו ע"ג ידו ומטעם שכ' בפי' יונתן דאין יכול להחזיק שטח בין הקרנות לשתי ידיים זא"ז, אבל זה דוחק גדול לומר כן, ואולי כונת התרגום יוב"ע הוא שצריך לסמוך השתי ידיים בסדר אחד שיהיו נראים כאחד, וגם צריך שיהיה הימין גבוה קצת על השמאל וזה מ"ש "בסדרא חדא, ית ימיניה על שמאליה", וזה ממש כמ"ש באוצר הכבוד על נש"כ, ותרגום יוב"ע יליף זה מדכתיב ידו וקרין ידו, והיינו שהב' ידיים יהיו דומין ליד א' א' במה שהם יחד בסדר אחד ואינן מרוחקות זמ"ז ב' ע"י שהימין גבוה קצת מהשמאל, וא"ש לפי"ז דאין כאן סתירה בין תרגום יוב"ע להת"כ, וגם יש מקור לד' האוצר הכבוד הנ"ל מד' התרגום יוב"ע אלו שכ"כ לענין סמיכה של שעיר המשתלח, וה"נ י"ל כן לענין נש"כ, דבשניהם ידו כתיב וידיו קרינן.

ועוד י"ל בכונת התרגום יוב"ע דמ"ש "בסדרא חדא ית ימיניה על שמאליה" אין זה ב'

דברים, אלא דכתחילה אמר שיהיה בסידרא חדא, ומפרש בזה דלהכי כתיב ידו לשון יחיד, ובתר הכי מפרש מה זה סידרא חדא ואמר ית ימיניה על שמאליה, דבזה שיד ימין גבוה קצת מיד שמאל הם בסדרא חדא דנראה כיד א', וזה ממש כד' הזהר והגמ"י כאן לענין נש"כ, וה"נ בסמיכה של שעיר המשתלח יש לעשות כן ומטעם להגביר הימין על השמאל, והבן.

שור"ר בס' פענח רזא פ' שמיני ט' כ"ב עה"פ וישא אהרן את ידו אל העם שכ' וז"ל ידו כתיב להורות על ידו של הקב"ה שנשיאתו גם הוא עמם שמסכים לברכה על ידם, (ול' נראה דכתיב ידו לשון יד יחידה ללמד על איכות נשיאת כפים שיהא באופן שיהיו שתי הידים כאלו הם יד אחת, דהיינו שיחבר האצבעות שתיים שתיים כאלו היו רק ה' אצבעות שביד אחת ובאופן שיהיה חמשה חרכים כדכתיב מציץ מן החרכים, ולזה יתכן ביותר שיהיה מלת ידיו חסר יו"ד בפרטיות לרמז שיחסר מהיות נראין יו"ד אצבעות, והנה ידו חסר הוא אותיות יו"ד, וממלת ידיו דמשמע שתי ידיים חסר יו"ד הרי לך רמז שהחצי מידיו יהא נחסר, דהיינו שישא אותם באופן שיעמידם על חציין, דהיינו להיות נראין כחמשה כנזכר) עכ"ל, והנך רואה דלא הזכירו כלל לד' הזהר כאן בפ' יתרו דדריש מדכתיב ידו דבעי לארמא ימינא על שמאלא, ועל הפענח רזא שהי' מהראשונים ל"ק דבזמנו עדיין לא נתגלה ס' הזהר, אבל על בעל הג"ה שהוא הגאון מו"ה יצחק ב"ר שמשון כ"ץ חתן הגאון מהר"ל מפראג זצ"ל בודאי קשה מדוע לא הזכיר ד' הזהר כאן, ובמ"ש בעל הג"ה דידו בא ללמד שיהא באופן שיהיו שתי הידים כאלו הם יד אחת כיון לד' גדול הראשונים ז"ל בס' אוצר הכבוד ש"ל שכ"כ, אלא שהוא ביאר זה באופן אחר ממ"ש האוצר הכבוד, ועי' בבחיי פ' שמיני שם מ"ש לבטל ד' הי"א שאהרן הי' נושא רק יד הימין ומרמז בהן את העם לכאן ולכאן, וכ' ומ"ש רז"ל ידו כתיב

לפי שהיה הימין יותר נכבד מן השמאל לענין נסתר נגלה אצל היחידים, וע"כ אמרו מקבלי האמת ידו כתיב ואז תתקיים המקרא והמסורה ידיו ידו עכ"ל, ולא ביאר לנו במה יהיה הימין יותר נכבד מן השמאל, וי"ל דכוונתו ג"כ הוא דצריך להגביה ידו הימנית קצת למעלה מן השמאלית, וכד' הגמ"י ואוצר הכבוד והזהר ש"ל, וע"ש ברזא דמאיר על הפענח רזא שהביא ד' התיוב"ע אחרי ט"ז כ"א ש"ל וכ' דהכונה שיהיו ב' ידיו סמוכים זל"ז שיהיה נראה כאלו הם יד אחת, וצ"י לע"ע בזה בס' כבוד התורה שמפרש כרבינו הפענח רזא וכהג"ה ע"ש, ובפ"י ד' התיוב"ע כבר הארכתי לעיל.

ודין זה של הגמ"י הנ"ל וזהר כאן ועוד בש"מ מובא בב"י א"ח סי' קכ"ח וש"ע שם סי"ב, וע"ש במג"א סק"ט שכ' בשם מהרי"ל אעפ"י שמגביהים קצת הימנית מ"מ צריך לזהר שיניח אצבע הימין על השמאל שלא יתפרדו כדי שלא ישבר החלון דבעינן ה' כוים עכ"ד, וכ' בלבושי שרד פי' שיניח גודל הימין על גודל השמאל דאז יש ה' אוירים משא"כ אם אין הימין והשמאל נוגעים כלל אין הריח שבין הימין והשמאל נחשב כלל לאויר עכ"ד, ובשכנה"ג כ' ע"ד מהרי"ל אלו זל"ל ואני ראיתי לרב החסיד מהר"ר דוד הכהן ז"ל שלא היה מחבר הידים אלא זו לבד וזו לבד, ויראה שהיה סבור דהאויר שבין שתי הידות הוא אחד מן החרכים וכן המנהג עכ"ל, ורמז לזה הבאה"ט שם סק"א, והנה המשנה ברורה שם סקמ"ג העתיק לד' המג"א בשם מהרי"ל, וכ"ה בש"ע הרב ס"כ ובסדור דרך החיים דיני נשיאת כפים ס"י ע"ש, אבל בסדור עמודי שמים (מהגיעב"ץ ז"ל) ה' נש"כ דקמ"ו ע"א לא העתיק זה, ולכאורה נראה דס"ל כשכנה"ג הנ"ל.

והנה יש כאן שינוי גרסאות בזהר דנוסחא שלפנינו הוא רבי חזקיה פתח ואמר, ונ"א הוא רבי אלעזר, ובנצוצי אורות כתב וז"ל כ'

הרמד"ל דגרסין ר"א כדמוכח לקמן ס"ח א' לאשלמא מילוי משמע דר"א הוא מארי דהאי מימרא ע"כ, ובניצוצי זהר כ' ע"ז אמנם הנה לקמן עמוד ב' שורה כ"ח מובא ר"א פתח ואמר יודוך עמים וכו' עכ"ד, וכן הביא קושיא זו בס' זכירה לחיים בשם חכם א' ע"ש, אולם המעיין היטב יראה דאין זה סתירה לד' הרמד"ל דעיין באור החמה על הזהר לקמן ע"ב הנ"ל שכ' בשם הרא"ג ז"ל וז"ל פתח ואמר יודוך עמים אלקים וגומר מכאן עד אר"ש לר' אלעזר בריה לא איתא בספרים ישנים, ואפילו לגירסת הספרים חסר תחילת המאמר, ונראה שר' אלעזר היה בעל מאמר ההוא שכן בא ר"ש להשלים דבריו ולהכריע כמותו כדלקמן ואין בידנו לתקן עכ"ל, וע"ע בזהר עם פי' הסולם בחלופי גרסאות שכ' ל"ג ר"א, ובודאי דלפני הרמד"ל לא הי' כג"י שלפנינו בזהר אלא כג"י ספרים ישנים או כהג"י דלא גרס ר"א, וע"כ הכריח שפיר דגרסין ר"א, אבל הרמ"ק והרא"ג ז"ל גורסים בזהר כאן ר' חזקיה פתח כמבואר בס' אור החמה כאן ולפי גירסא שלפניו בע"ב לא היה כמו שהוא לפנינו "ר"א" פתח ואמר רק פתח ואמר וע"כ כ' דחסר תחילת המאמר וכו', ובאמת לא חסר רק תיבת "ר"א", וא"ש הכל.

והנה כאן בזהר פי' יתרו ר' חזקיה או ר' אלעזר הוא בעל מימרא זו, אבל ע"י בזהר פי' אמור דצ"ב ע"ב רבי שמעון פתח וירא יעקב כי יש שבר במצרים וכו', תו פתח ואמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, ותנינן ידו כתיב דבעי לזקפא ימינא על שמאלא וכו', ומבואר שם דר"ש דרש כן (ע"ש באור החמה בשם הרח"ו ז"ל ובמק"מ), וצ"ל דר' חזקיה או ר' אלעזר לא שמעו זה מר"ש וכוונתו מד"ע לדרוש הפסוק הזה כר"ש, ובזהר נשא דקמ"ו ע"א איתא תאנא א"ר יצחק כהן בעי לזקפא ימינא על שמאלא, דכתיב וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם, ידו כתיב ולא ידיו, משום דשבחא דימינא על שמאלא, א"ר אלעזר רזא הוא משום

ע"ד הזהר בלק הנ"ל), ומבואר בדברי הזהר אלו דיש מעלה גדולה להרים ידיו בשעת תפלה ובשעה שמברך איזה ברכה ובשעה שמבקש תחנונים ובשעת הזכרת השם, אבל בחנם אסור להרים ידיו, ועונש גדול יש ע"ז, וראה מה שהארכתי בדברי הזהר אלו בחיבורי על הזהר ח"ב עמוד ס"ד ע"ד הזהר פ' נח דס"ה ע"א אר"ש ארימת ידאי בצלותין לעילא, עשה"ט.

וראה בס' כתנות אור פ' בשלח (דל"ו ע"ב מדפי הספר) שהביא לד' הזהר בלק קצ"ה ע"ב, וכ' הרי שאסור להרים ידו למעלה אם לא דוקא בתפלה, ופ"י בזה המשנה דר"ה דכ"ט ע"א והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוכרות מלחמה וכו', ובהקדם ד' הזהר ויקרא ד"ז ע"ב ר' יצחק אמר אם הכהן המשיח יחטא דמבואר שם דאם העם אינם זכאין גם הש"צ אינו יכול לכוין בתפלתו, דע"כ הא דכתיב והיה כאשר ירים משה את ידו בתפלה ואז היו ישראל גוברים וכאשר הניח ידו מלהתפלל גבר עמלק וא"כ קשיא למה באמת נתרשלו ידי משה מלהתפלל על ישראל ומתרץ שתפלות ש"צ תלוי הכל בציבור בזמן שישאל משעבדין את לבם לאביהם שבשמים אז היה ג"כ ש"צ משה יכול לכוין בתפלתו והי' כפיו של משה פרושות למעלה בתפלה וגבר ישראל אבל בזמן שלא היו משעבדין את לבם לאביהם שבשמים אז גם השליח שלהם לא הי' יכול לכוין בתפלתו ולכך הניח ידו מלפרוש למעלה בתפלה עכ"ד, וראה בזהר פ' בשלח דס"ו ע"א עה"פ והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וז"ל כאשר ירים דזקיף ימינא על שמאלא ואתכוון בפרישו דידוי וגבר ישראל ישראל דלעילא וכאשר יניח ידוי וגבר עמלק, בשעתא דישראל לתתא משתכחין מצלותא לא יכלין ידי משה למיקם בזקיפו וגבר עמלק, מכאן אוליפנא אע"ג דכהנא פריש ידוי בקרבנא לתקנא גרמיה בכלא, ישראל בעיין לאשתכחא בצלותהון

דכתיב והוא ימשול בך, והרי דר' יצחק דריש ג"כ כן.

ונראה דהב"י בא"ח סי' קכ"ח בבדה"ב שכ' ע"ד הגמ"י על הרמב"ם ה' תפלה פי"ד ה"ג ויש להגביה ידו הימנית קצת למעלה מן השמאלית כדכתיב וישא אהרן את ידיו ידו כתיב, וכן ויהי ידו אמונה, וכן ראוי גם ע"פ הקבלה עכ"ל, וכ"כ בזוהר פ' נשא ע"ש, דכוונתו הוא לד' הזהר נשא דקמ"ו ע"א בשם ר' יצחק ש"ל, ולא לד' הרע"מ שם דקמ"ה ע"א, דברע"מ לא מוזכר רק שצריך להגביה ידו הימנית ע"ג השמאלית, ולא מובא שם הדרשה דידו כתיב, והא דלא הביא מזהר יתרו כאן וכן מזהר פ' אמור המוקדם להך דפ' נשא י"ל דניחא ליה להביא מזהר פ' נשא דאיירי שם ממצות ברכת כהנים לישראל, ושם הוא עיקר מקומו, וגם בתורה כתיב הך מצוה בפ' נשא, וזה דלא כמ"ש בחיבורי זה ח"ב עמוד ס"ד בהערה, ועפמ"ש כאן מיושב מה שהערתי שם ע"ד הב"י, ע"ש ודו"ק.

שם. אשכחנא כספרא דשלמה מלכא

דכל מאן דארים ידוי לעילא ולא אינון בצלותין ובעותין האי איהו כ"נ דאתלטייא מעשרה שולטנין ממנן וכו', אל"ן אינון עשרה די ממנן ע"י פרישו דידין לעילא לנטלא ההוא צלותא או החיא ברכתא וכו', כג"כ יסתמר כ"נ בשעתא דירים ידוי לעילא למחוי בצלו או בכרכאן או כבעותא ולא ירים ידוי למגנא וכו'. ראה עוד ברע"מ פ' נשא דקמ"ה ע"א שכ' וע"ד אסיר ליה לב"נ לזקפא אצבען בזקיפו למגנא אלא בצלותא ובכרכאן ובשמא דקב"ה, וע"ע בזהר פ' בלק דקצ"ה ע"ב א"ר אלעזר ארימית ידי בצלו לקמי מלכא קדישא, דהא תנינן אסור ליה לב"נ לארמא ידוי לעילא בר בצלו ובכרכאן ותחנונים למריה, דכתיב הרימותי ידי אל ה' אל עליון, ומתרגמינן ארימית ידי בצלו דהא אצבעאן ידינן מלין עלאין אית בהו, (וראה מ"ש שם